

Michał Jankowski, Stanisław Momot, Andrzej Siemaszko*

Efektywność warunkowego zawieszenia kary pozbawienia wolności mierzona powrotnością do przestępstwa

1. CEL I METODA

1.1. Cel badania i ograniczenia badawcze

Badanie miało na celu określenie efektywności kary pozbawienia wolności orzekanej z zawieszeniem jej wykonania. W badaniu podjęto zatem próbę ustalenia wpływu wymierzania takich zawieszonych kar na skazanych. Ograniczono się w nim do jedynego możliwego praktycznie – przy rozpatrywaniu blisko 2000 przypadków – miernika w postaci ewentualnych późniejszych skazań. Uwzględniono późniejsze skazania z okresu pięcioletniego, równego najdłuższemu możliwemu okresowi próby. Przyjęcie okresu krótszego stanowiłoby bowiem nadmierne ograniczenie, gdyż wyłączyłoby z badania osoby, które powróciły do przestępstwa względnie szybko, np. jeszcze podczas próby – przy dłuższych jej okresach, oraz wkrótce po jej zakończeniu – przy krótszych. Z drugiej strony, przyjęcie okresu dłuższego prowadziłoby do wzrostu znaczenia błędu wynikającego z faktu, że skazania zatarte są natychmiast usuwane z Krajowego Rejestru Karnego oraz że okresy zatarcia skazania są w wypadku zawieszenia wykonania kary krótkie – zatarcie skazania następuje bowiem z upływem 6 miesięcy od zakończenia okresu próby (art. 76 § 1 kodeksu karnego¹). Ponieważ w przypadku kary pozbawienia wolności okres próby wynosi od 2 do 5 lat, zatarcie skazania może nastąpić już po 2,5 roku, co sprawia, że danych dotyczących części osób ponownie skazanych nie można wtedy uzyskać, a znaczenie tego błędu wzrastałoby wraz z wydłużeniem okresu poddanego badaniu. Błąd ten jest oczywiście nieco większy w wypadku danych o wcześniejszych skazaniach na kary z zawieszeniem, mniejszy zaś przy skazaniach późniejszych. Zastosowanie okresu pięcioletniego jest więc pewnym kompromisem pomiędzy krótszymi, zmniejszającymi prawdopodobieństwo ponownego skaza-

* Dr Michał Jankowski jest adiunktem w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie; Stanisław Momot jest prokuratorem Prokuratury Krajowej w stanie spoczynku; prof. zw. dr hab. Andrzej Siemaszko jest dyrektorem Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości w Warszawie. W pracach nad badaniem wzięli także udział: dr Artur Kotowski, dr Marek Marczewski, dr Paweł Ostaszewski, adwokat dr Andrzej Ważny i mgr Anna Więcek-Durańska.

¹ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 ze zm.), dalej jako k.k.

nia, a dłuższymi, powiększającymi błąd wynikający z braku danych o skazaniach zatartych.

Należy oczywiście mieć na uwadze, że tym samym część objętych badaniem osób dopuściła się przestępstwa jeszcze w okresie próby, część zaś po jego upływie (lub po upływie również 6 miesięcy od zakończenia okresu próby). Przede wszystkim jednak należy pamiętać, że uzyskane dane liczbowe wynikają z tak przyjętych założeń i że ich zmiana wywarłaby na nie wpływ, nie zmieniając jednak radykalnie, jak się wydaje, istoty uzyskanych wyników i wniosków, do jakich prowadzą.

1. 2. Metoda badania

W pierwszym etapie doboru próby zwrócono się do prezesów wszystkich sądów rejonowych o spowodowanie wypełnienia krótkiego kwestionariusza pozwalającego na uzyskanie z Krajowego Rejestru Karnego informacji o osobach skazanych na karę pozbawienia wolności z zawieszeniem jej wykonania na podstawie akt 6 kolejnych spraw z marca 2007 r., w których orzeczono taką karę. W razie braku takiej liczby wyroków w marcu poprosiliśmy o dodanie spraw z kwietnia (ewentualnie także z maja). Jeżeli jednym wyrokiem orzeczono taką karę wobec więcej niż jednej osoby, należało uwzględnić tylko pierwszą, według kolejności z wyroku. Gdyby w danym sądzie był więcej niż jeden wydział karny, prosiliśmy o dane z tego oznaczonego najniższym numerem. Takie określenie spraw umożliwiło uzyskanie okresu pięcioletniego, o którym była mowa powyżej (badanie przeprowadzono w 2012 r.), gwarantując jednocześnie losowość doboru. Kwestionariusz zawierał więcej danych, niż było to niezbędne (w tym imię, nazwisko, data i miejsce urodzenia, imiona rodziców i nazwisko panieńskie matki, nr PESEL), co eliminowało możliwość pomyłek. Takie ankiety nadesłano z 333 sądów. Uzyskano w ten sposób dane o 1894 skazanych.

W drugim etapie konstrukcji próby badawczej zwrócono się do Krajowego Rejestru Karnego z prośbą o wypełnienie i przesłanie do Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości kart karnych tych osób. Zaczerpnięto z nich informacje o skazaniach wcześniejszych (obarczone większym błędem, o którym była mowa powyżej) i późniejszych (obarczone mniejszym błędem) – w stosunku do skazania z marca 2007 r. („skazanie referencyjne”).

Należy dodać, że 7 sądów nadesłało pomyłkowo mniej więcej podwójną liczbę kwestionariuszy, tj. po 11, 12, a nawet 13 albo 14 – razem 84 dodatkowe ankiety (zapewne z dwóch wydziałów sądu zamiast jednego). Pozostałe nadesłały średnio po nieco poniżej 6 spraw (średnia arytmetyczna nieznacznie ponad 5,6). Spraw, co do których proszono o informację (z jednego tylko wydziału sądu), wpłynęło więc mniej o 84 (i liczba ta została uzupełniona – można uznać, że również losowo) oraz dodatkowo mniej o owe niecałe 0,4 na sąd). Różnica ta, jeżeli wykluczyć ewentualne inne drobne pomyłki, wynika ze wspomnianych powyżej przypadków zatarcia skazania – informacje z akt sądowych, w których skazania zatarte są oczywiście nadal uwidocznione, nie mogły zostać odzwierciedlone w kartach karnych, z których dane usunięto. Ogółem brak wynikający z przypadków zatarcia skazania wynosi więc około 4,8%, a w znacznej części został uzupełniony dodatkowymi informacjami (84 przypadki, tj. nieco ponad 4,4%) – pozostały brak to 0,4%. Można zatem uznać, że reprezentatywność próby badawczej nie została w istotny sposób zakłócona.

Pozostałe, bardziej szczegółowe zagadnienia metodologiczne opisano w częściach opracowania, których dotyczą.

2. PODSTAWOWE INFORMACJE O SKAZANYCH

Warto przede wszystkim zasygnalizować, że dobór do badania osób skazanych w marcu 2007 r. na karę pozbawienia wolności w zawieszeniu miał pewną konsekwencję. Z jednej bowiem strony w badanej populacji znalazły się osoby co najmniej raz karane, z drugiej zaś, z uwagi na zawieszenie kary, nie były to osoby skazane za przestępstwa najpoważniejsze.

Celem odniesienia wyników do niektórych, możliwych do uzyskania z kart karnych, informacji o skazanych odnotowano płeć i wiek oskarżonego. W karcie karnej jest też rubryka „zawód wyuczony”, z czego jednak zrezygnowano z uwagi na ogromną niekonsekwencję we wpisywaniu tej informacji².

Oczywiście takimi informacjami o skazanych są przede wszystkim dane o skazaniach poprzedzających skazania referencyjne (z marca 2007 r.). Przedstawiono je w części IV opracowania.

Co do płci, w próbie znalazło się 1736 mężczyzn (poniżej 92%) i 158 kobiet (powyżej 8%). Proporcja ta nie odbiega od ogólnej struktury skazanych według płci.

Wiek skazanych, w dniu skazania referencyjnego, tj. w 2007 r., przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Wiek skazanych		
Przedział wieku	Liczba osób	Procent
do 20 lat	179	9,5
pow. 20 do 30	618	32,6
pow. 30 do 40	434	22,9
pow. 40 do 50	359	18,9
pow. 50 do 60	250	11,1
pow. 60 do 70	45	2,4
pow. 70 do 80	9	0,5
pow. 80	0	0
Ogółem	1894	100

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli 1, liczby (i tym samym odsetki) skazanych malały wraz z wiekiem (pozorny wyjątek stanowi przedział pierwszy, do 20 lat, ponieważ jest krótszy od pozostałych, dziesięcioletnich). Najwięcej wystąpiło więc osób młodych, następnie tych w średnim wieku, a najmniej starszych – co nie odbiega od ogólnych danych o skazaniach według wieku.

² Ta sama osoba mogła np. mieć zawód wyuczony „stolarz” albo „wykonywać prace dorywcze” albo być bezrobotnym, wreszcie – pracować w innej dziedzinie. Podobnie młody człowiek mógł występować raz jako uczeń, a kiedy indziej jako „pozostający na utrzymaniu rodziców” itp. Takie zapisywanie informacji, wynikające ze sposobu ich odnotowywania w aktach spraw karnych, wyklucza sensowną klasyfikację.

3. OGÓŁ SKAZAŃ ORAZ USYTUOWANIE SKAZANIA REFERENCYJNEGO

Poniziej przedstawiono liczby wszystkich skazań osób objętych badaniem. Uwzględniono zatem skazania wcześniejsze, skazanie referencyjne oraz skazania późniejsze – nie ograniczając się do 3 wcześniejszych i 3 późniejszych, co do których zgromadzono bardziej szczegółowe informacje.

Tabela 2. Ogół skazań		
Liczba skazań	Liczba przypadków	Procent
1	886	46,8
2	346	18,3
3	200	10,6
4	138	7,3
5	117	6,2
6	74	3,9
7	43	2,3
8	15	0,8
9	28	1,5
10	13	0,7
11	15	0,8
12	7	0,4
13	4	0,2
14	3	0,2
16	2	0,1
20	1	0,1
23	1	0,1
24	1	0,1
Ogółem	1894	100

Jak wynika z tabeli 2, mniej niż połowa osób została skazana tylko jednokrotnie³. Osób skazanych 2 i 3 razy było razem 546, tj. niemal 29%, a 4 i 5 razy – 255, tj. 13,5%. Liczne są także grupy skazań od 6 do 11 razy – 188 przypadków, tj. niemal 10%. Oczywiście, wraz ze wzrostem liczby skazań liczebności i odsetki skazanych wyraźnie maleją, zwraca jednak uwagę, że w pojedynczych przypadkach skazania były nawet więcej niż 20-krotne.

Warto dodać, że osób skazanych co najmniej 3 razy było aż 662, tj. 35%. Tak więc można przyjąć, że osoby skazywane wielokrotnie (co najmniej trzykrotnie) stanowiły wyraźnie ponad 33% wszystkich. Jeżeli natomiast przyjąć, że wielokrotność

³ Jest to więc wyłącznie skazanie referencyjne.

oznacza nie co najmniej 3, a co najmniej 4 skazania, będzie to ponad 17%, a zatem poniżej 20%. Można więc stwierdzić, że skazania wielokrotne były (w zależności od przyjętych kryteriów) bardzo częste albo dość częste.

Skazanie referencyjne było skazaniem na karę pozbawienia wolności z zawieszeniem wykonania, gdyż takie przyjęto kryterium jego wyboru. W tabeli 3 przedstawiono, którym było z kolei wśród ogółu skazań danej osoby.

Tabela 3. Skazanie referencyjne – które z kolei		
Kolejność skazania referencyjnego	Liczba przypadków	Procent
1	1183	62,5
2	349	18,4
3	155	8,2
4	88	4,6
5	48	2,5
6	27	1,4
7	13	0,7
8	11	0,6
9	8	0,4
10	4	0,2
pow. 10 (do 16)	12	0,6
Ogółem	1894	100

W ponad 60% przypadków skazanie referencyjne było pierwszym skazaniem danej osoby⁴, w niemal 27% – skazaniem drugim albo trzecim, w ponad 7% – czwartym albo piątym. Liczby przypadków oczywiście maleją wraz z kolejnością skazania referencyjnego, zwraca jednak uwagę fakt, że w nielicznych przypadkach było to skazanie od powyżej dziesiątego do szesnastego.

Skazanie referencyjne znalazło się na co najmniej trzeciej pozycji w aż co piątym przypadku. W 20% przypadków sądy zawieszały więc wykonanie kary pomimo uprzedniego dwukrotnego skazania (w ponad 6% przypadków pomimo uprzedniego trzykrotnego skazania). Zwraca uwagę, że zawieszenie wykonania kary miało też miejsce (dwukrotnie) pomimo 15 wcześniejszych skazań.

4. WCZEŚNIEJSZE SKAZANIA I KARY

4.1. Uwagi wprowadzające

Co do skazań wcześniejszych niż referencyjne z marca 2007 r. odnotowano, czy takie skazanie w ogóle miało miejsce, następnie zaś, w odniesieniu do co najwyżej 3 wcześniejszych – za jaki „czyn główny” nastąpiło. Ograniczenia zarówno do 3 skazań (w wypadkach,

⁴ Por. jednak uwagi o zatarciach skazań.

w których było ich więcej), jak i do „czynu głównego” (kiedy czynów w ramach 1 skazania było więcej) zostały podyktowane potrzebą zredukowania rodzajów danych do liczby umożliwiającej ujawnienie istotnych zależności – nadmierne rozbudowanie rodzajów danych, tj. uwzględnienie wszelkich, z natury rzeczy bardzo licznych kombinacji przepisów składających się na kwalifikacje prawne, uniemożliwiłoby bowiem praktycznie porównania.

Przez „czyn główny” rozumiano czyn, w ramach danego skazania, zagrożony (w ustawie, tj. nie taki, za który kara mogła być *in concreto* najwyższa) najsurowszą karą. W wypadkach, w których takie ustawowe zagrożenia były równe, wybierano czyny bardziej charakterystyczne dla sprawcy, tj. te popełniane częściej, albo np. dla sytuacji (np. znęcanie z art. 207 k.k. i uszkodzenie ciała z art. 157 § 1 k.k. są zagrożone taką samą karą, lecz kwalifikacja z art. 207 k.k. oddaje lepiej istotę rzeczy). W braku jakiegokolwiek kryterium wybierano czyn wpisany jako pierwszy. Choć tkwi w tym element oceny (i w znikomej części przypadkowości), wydaje się, że taka metoda odzwierciedla wystarczająco charakter popełnionych przez skazanych przestępstw, zwłaszcza że przy bardzo dużej liczbie próby ewentualne niedoskonałości wyboru najczęściej wzajemnie się znoszą. Z podobnych przyczyn zrezygnowano także z uwzględnienia dodatkowych elementów, takich jak dopuszczenie się czynu w warunkach ograniczonej poczytalności czy np. w formie usiłowania.

W ramach tych 3 skazań odnotowano także, czy zachodziło podobieństwo popełnionych czynów (co najmniej raz) oraz czy zastosowano przepisy kodeksu o recydywie – art. 64 § 1 i 2 k.k. (także co najmniej raz).

Niemniej, odnotowano także liczby wszystkich wcześniejszych skazań.

4.2. Wcześniejsze skazania

Ogółem spośród 1894 skazanych w marcu 2007 r. wcześniejsze wyroki skazujące zapadły co najmniej raz wobec 712 osób, tj. niemal 38%.

Odnotowano również liczby wszystkich wcześniejszych skazań (w tym powyżej 3). Zostało to przedstawione w tabeli 4.

Tabela 4. Liczba wcześniejszych skazań		
Liczba wcześniejszych skazań	Liczba	Procent
1	342	48,6
2	155	22,0
3	88	12,5
4	48	6,8
5	27	3,8
6	13	1,8
7	11	1,6
8	8	1,1
pow. 8 (do 15)	12	1,8
brak danych	8	1,1
Ogółem	712	100

Jak wynika z tabeli 4, zdecydowanie przeważały wcześniejsze skazania jednokrotne – nieco mniej niż połowa. Na drugim miejscu znalazły się skazania dwukrotne – 22%. Następnie, wraz ze wzrostem liczby skazań, liczebności skazanych nadal malały, tak że skazań najliczniejszych było najmniej.

Zwraca uwagę – szczególnie w kontekście zasadniczych kryteriów warunkowego zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności przewidzianych w art. 69 § 1 i 2 k.k. – że wśród skazanych w marcu 2007 r. na kary z takim zawieszeniem były osoby skazywane wcześniej wielokrotnie, nawet powyżej 8 do 15 razy. Trzykrotnie i więcej razy – aż blisko 30% z nich.

„Czyny główne”, za które nastąpiło pierwsze wcześniejsze skazanie, przedstawiono w tabelach, ograniczając się do przypadków, w których osób skazanych za dany czyn było co najmniej 10, zamieszczając je w porządku malejącym. Pozostałe, bardzo nieliczne w swoich kategoriach kwalifikacje (najczęściej znacznie bliższe pierwszemu przypadkowi niż dziewiętemu), włączono do kategorii „inne”.

Odsetki w trzeciej kolumnie tabeli 4 i następnym odnoszą się do osób, a tym samym „czynów głównych”, które popełniono przed skazaniem referencyjnym (w danym pierwszym, drugim albo trzecim wcześniejszym skazaniu), nie zaś do ogólnej liczby 1894 osób.

„Czyn główny” z pierwszego wcześniejszego skazania przedstawiono w tabeli 5⁵.

Tabela 5. „Czyn główny” – pierwsze wcześniejsze skazanie		
Artykuł kodeksu karnego albo innej ustawy (kodeks karny z 1997 r. bez oznaczenia)	Liczba skazanych	Procent
178a § 2 (prowadzenie innego pojazdu...)	116	16,3
178a § 1 (prowadzenie pojazdu mechanicznego...)	115	16,2
278 § 1 (kradzież)	57	8,0
279 § 1 (kradzież z włamaniem)	38	5,4
208 k.k. z 1969 r. ¹ (kradzież z włamaniem)	13	1,8
286 § 1 (oszustwo)	24	3,4
207 § 1 (znęcanie)	22	3,1
158 § 1 (sfalszowanie dokumentu)	20	2,8
280 § 1 (rozbój)	20	2,8
209 § 1 (niealimentacja)	14	2,0
278 § 3 (kradzież, wypadek mniejszej wagi)	14	2,0
288 § 1 (zniszczenie cudzej rzeczy)	13	1,8
270 § 1 (sfalszowanie dokumentu)	11	1,5
inne*	233	33
brak danych	2	0,3
Ogółem	712	100

¹ Ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 13, poz. 94 ze zm.), dalej jako k.k. z 1969 r.

* Przestępstwa „inne” (33% wszystkich) to czyny bardzo nieliczne w swoich kategoriach, niemal pojedyncze przypadki

⁵ W całym opracowaniu nazwy przestępstw, ułatwiające tylko orientację, maksymalnie skrócono.

Spośród przestępstw popełnionych przez osoby skazane co najmniej jednokrotnie (712) czyny najczęstsze (tj. powtarzające się – jak przyjęto – co najmniej 10-krotnie) stanowiły niemal dokładnie 2/3 wszystkich i było ich zaledwie 13, przy czym zdecydowanie dominowały te z art. 178a § 1 i 2 k.k. (prowadzenie pojazdu) – po równo z obu paragrafów tego artykułu, razem niemal 33%. Na kolejnych pod względem liczebności (i udziału) miejscach znalazły się kradzież – 8%; kradzież z włamaniem (wraz ze skazaniami za to przestępstwo na podstawie kodeksu karnego z 1969 r.) – razem ponad 13%; oszustwo – niemal 3,5%; znęcanie – ponad 3%; sfalszowanie dokumentu – poniżej 3%; rozbój – również poniżej 3%.

„Czyn główny” z drugiego wcześniejszego skazania przedstawiono w tabeli 6.

Tabela 6. „Czyn główny” – drugie wcześniejsze skazanie		
Artykuł kodeksu karnego albo innej ustawy (kodeks karny z 1997 r. bez oznaczenia)	Liczba skazanych	Procent
178a § 2 (prowadzenie innego pojazdu...)	62	17,2
178a § 1 (prowadzenie pojazdu mechanicznego...)	35	9,7
278 § 1 (kradzież)	34	9,4
279 § 1 (kradzież z włamaniem)	26	7,2
208 k.k. z 1969 r. (kradzież z włamaniem)	12	3,3
286 § 1 (oszustwo)	19	5,3
209 § 1 (niealimentacja)	12	3,3
inne*	160	44,6
Ogółem	360	100

* Przestępstwa „inne” (wyraźnie poniżej połowy wszystkich) to czyny bardzo nieliczne w swoich kategoriach, niemal pojedyncze przypadki

Spośród przestępstw popełnionych przez osoby skazane wcześniej co najmniej dwukrotnie (360) czyny najczęstsze (występujące co najmniej 10-krotnie) stanowiły łącznie mniej niż połowę wszystkich, co wynika z mniejszej liczby osób, które zostały wcześniej skazane co najmniej dwukrotnie, w stosunku do liczby osób skazanych wcześniej jednokrotnie (tj. rozpatrywano tutaj mniejszą liczbę przypadków), przy przyjęciu w prezentacji tego samego progu co najmniej 10. I tutaj zatem dominują czyny stypizowane w nielicznych, zaledwie 7, artykułach bądź paragrafach kodeksu karnego, z prowadzeniem pojazdu mechanicznego albo innego w stanie nietrzeźwości (art. 178a § 1 i 2 k.k.) na pierwszym miejscu – razem niemal 27%; następnie zaś kradzież – poniżej 10%; oraz kradzież z włamaniem – ponad 7%.

Należy dodać, że zwiększający się wraz z cofaniem się w czasie udział czynów o poważniejszym charakterze, za które rzadziej orzeka się kary z zawieszeniem, wiązać trzeba z częstszymi wraz z upływem czasu przypadkami zatarcia skazania (por. pkt 1.1. „Cel badania i ograniczenia badawcze”).

„Czyn główny” z trzeciego wcześniejszego skazania przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7. „Czyn główny” – trzecie wcześniejsze skazanie		
Artykuł kodeksu karnego albo innej ustawy (kodeks karny z 1997 r. bez oznaczenia)	Liczba skazanych	Procent
278 § 1 (kradzież)	28	13,5
279 § 1 (kradzież z włamaniem)	21	10,1
208 k.k. z 1969 r. (kradzież z włamaniem)	13	6,3
178a § 1 (prowadzenie pojazdu mechanicznego...)	20	9,7
178a § 2 (prowadzenie innego pojazdu...)	19	9,2
inne*	101	48,8
Ogółem	207	100

* Przestępstwa „inne” (poniżej połowy wszystkich) to czyny bardzo nieliczne w swoich kategoriach, niemal pojedyncze przypadki

Spośród przestępstw popełnionych przez osoby skazane wcześniej co najmniej trzykrotnie (207) czyny najczęstsze, występujące co najmniej 10-krotnie, stanowiły niemal połowę wszystkich (48,8% wobec 44,6% przy drugim wcześniejszym skazaniu), co również wynika z mniejszej, choć w tym wypadku tylko nieznacznie, liczby osób, które zostały wcześniej skazane co najmniej trzykrotnie, w stosunku do wcześniejszych skazań dwukrotnych, przy przyjęciu w prezentacji tego samego progu, tj. co najmniej 10 przypadków. Dominują zatem rodzaje przestępstw stosunkowo nieliczne, z tymi z art. 178a § 1 i 2 k.k. (prowadzenie pojazdu) – razem niemal 20% – przesuniętymi na następne miejsca (wspomniane zatarcia skazań). Dwa pierwsze miejsca zajmują natomiast kradzież z włamaniem (wraz ze skazaniami na podstawie kodeksu karnego z 1969 r.) – razem ponad 16% – oraz kradzież – ponad 13%.

Jeżeli chodzi o owe 3 wcześniejsze skazania, odnotowano także niektóre inne informacje. Dotyczą one w pierwszym wypadku populacji 360 osób, które – po skazaniu referencyjnym z marca 2007 r. – zostały skazane co najmniej dwukrotnie. Ten pierwszy wypadek dotyczy bowiem podobieństwa przestępstw, które można było stwierdzić tylko wtedy, gdy występowały co najmniej dwa skazania. Wobec ogólnie rzadkiego stosowania przepisów kodeksu karnego o recydywie, podobieństwo przestępstw stanowi ważną wskazówkę co do charakteru powrotności do przestępstwa. Wynik przedstawiono w tabeli 8.

Tabela 8. Podobieństwo „czynów głównych” – skazania wcześniejsze		
Występowanie przestępstw podobnych	Liczba przypadków	Procent
tak	242	67
nie	118	33
Ogółem	360	100

Występowanie przestępstw podobnych stwierdzono więc aż w nieco powyżej 2/3 przypadków, w których przed skazaniem referencyjnym miały miejsce co najmniej dwa skazania.

Dane o zastosowaniu, w ramach badanych skazań, przepisów o recydywie specjalnej, zwykłej i wielokrotnej, przedstawiono w tabeli 9. Odniesiono je do liczby 712, tj. liczby przypadków co najmniej jednokrotnego wcześniejszego skazania. Uczyniono tak dlatego, że recydywa mogła wynikać ze skazań wcześniejszych niż trzy opisane, a stosowna informacja była oczywiście zamieszczana w kartach karnych.

Tabela 9. Recydywa specjalna i specjalna wielokrotna (art. 64 § 1 i 2 k.k.)		
Recydywa	Liczba przypadków	Procent
art. 64 § 1	48	6,7
art. 64 § 2	13	1,8
razem art. 64 § 1 i 2	61	8,5
nie zastosowano art. 64	651	91,5
Ogółem	712	100

Jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli, przepisy art. 64 § 1 i 2 k.k. były stosowane bardzo rzadko.

4.3. Kary we wcześniejszych skazaniach

W celu uzyskania syntetycznego obrazu kar, na jakie dana osoba została skazana przed skazaniem referencyjnym, posłużono się dwoma wskaźnikami – w postaci sum wymiarów kar pozbawienia wolności orzeczonych z zawieszeniem i bez zawieszenia ich wykonania. Mógł to być wymiar jednej, w wypadku jednokrotnego tylko skazania, albo większej liczby kar pozbawienia wolności orzeczonych przed marcem 2007 r. Odsetki odnoszono do liczby skazanych na dany rodzaj kary (odpowiednio: zawieszona albo bezwzględna).

Sumy kar zawieszonych przedstawiono w tabeli 10.

Tabela 10. Wcześniejsze skazania – sumy wymiarów kar pozbawienia wolności w zawieszeniu		
Przedział sumy kar	Liczba osób	Procent
od 1 do 6 miesięcy	73	18,5
od 7 miesięcy do roku	129	32,7
powyżej roku do 2 lat	113	28,6
pow. 2 do 3 lat	38	9,6
pow. 3 do 4 lat	21	5,3
pow. 4 lat	21	5,3
Ogółem	395	100

Jak wynika z tabeli 10, spośród 712 osób skazanych przed skazaniem referencyjnym na karę pozbawienia wolności z zawieszeniem jej wykonania skazano uprzednio

ponad 55%. Najczęściej były to sumy kar do roku – ponad połowa, w tym wyraźnie częściej w przedziale do 6 miesięcy. Sumy od powyżej roku do 2 lat wystąpiły w zdecydowanie powyżej 25%. Dłuższe sumy kar są już wyraźnie mniej liczne – w każdym przedziale poniżej 10%). Ponieważ chodzi tu o sumy, nie zaś poszczególne kary, trudno wnioskować wprost o stopniu surowości karania. Warto jednak zauważyć, że takie kary (i ich dość niskie sumy) wynikają, po pierwsze, z faktu, że zawiesić można karę w wymiarze do 2 lat, po drugie zaś, z uwzględnienia w badaniu osób, wobec których później (w marcu 2007 r.) zastosowano karę pozbawienia wolności w zawieszeniu.

Sumy kar bezwzględnych przedstawiono w tabeli 11.

Tabela 11. Wcześniejse skazania – sumy wymiarów bezwzględnych kar pozbawienia wolności		
Przedział sumy kar	Liczba osób	Procent
od 1 miesiąca do roku	40	23,1
powyżej roku do 2 lat	42	24,3
pow. 2 do 3 lat	28	16,2
pow. 3 do 4 lat	14	8,1
pow. 4 do 5 lat	16	9,2
pow. 5 do 10 lat	17	9,8
pow. 10 lat	16	9,2
Ogółem	173	100

Jak wynika z tabeli 11, spośród 712 osób, wobec których zapadły – przed skazaniem referencyjnym – wyroki nakładające karę pozbawienia wolności bez zawieszenia jej wykonania, skazano uprzednio niemal 25%. Wyraźnie mniejszy udział osób skazanych wcześniej na karę bezwzględną można wytłumaczyć uwzględnieniem w badaniu osób, wobec których później (w marcu 2007 r.) zastosowano karę pozbawienia wolności w zawieszeniu. Dominują sumy wymiarów kar od miesiąca do roku i powyżej roku do 2 lat, odpowiednio powyżej 23% i 24%. Na trzecim miejscu są sumy od powyżej 2 lat do lat 3 – ponad 16%. W wyższych przedziałach liczebności są wyraźnie niższe.

Liczby zsumowanych wymiarów kar (i ich odsetki) maleją wraz ze wzrostem przedziału sum kar. Zdecydowanie najwięcej jest tych do roku i 2 lat – razem ponad 47%.

5. SKAZANIE REFERENCYJNE (Z MARCA 2007 R.)

W wypadku skazania referencyjnego uwzględniono więcej informacji niż przy skazaniach wcześniejszych i późniejszych.

5.1. Skazanie

„Czyn główny” ze skazania referencyjnego przedstawiono w tabeli 12, również i tu uwzględniając przestępstwa, za które skazano co najmniej 10 osób. Z uwagi na znacznie licznieszą w tym wypadku populację (1894 osoby) jest to równoznaczne z większą precyzją (więcej typów przestępstw występujących co najmniej 10-krotnie).

Tabela 12. „Czyn główny” – skazanie referencyjne z marca 2007 r.		
Artykuł kodeksu karnego albo innej ustawy (kodeks karny z 1997 r. bez oznaczenia)	Liczba skazanych	Procent
178a § 1 (prowadzenie pojazdu mechanicznego...)	212	11,2
286 § 1 (oszustwo)	184	9,7
178a § 2 (prowadzenie innego pojazdu...)	159	8,4
278 § 1 (kradzież)	143	7,6
207 § 1 (znęcanie)	138	7,3
279 § 1 (kradzież z włamaniem)	89	4,7
244 (niestosowanie się do sądowego zakazu)	69	3,6
233 § 1 (falszywe zeznania)	62	3,3
62 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii ¹ (posiadanie...)	54	2,9
177 § 2 (wypadek ze skutkiem śmiertelnym...)	49	2,6
209 § 1 (niealimentacja)	44	2,3
158 § 1 (udział w bójce lub pobiciu)	39	2,1
280 § 1 (rozbój)	39	2,1
288 § 1 (zniszczenie cudzej rzeczy)	37	2,0
270 § 1 (podrobienie dokumentu)	35	1,8
291 § 1 (paserstwo)	32	1,7
229 § 3 (łapownictwo czynne)	30	1,6
263 § 2 (posiadanie broni palnej...)	30	1,6
177 § 1 (wypadek)	28	1,5
190 § 1 (groźba karalna)	28	1,5
157 § 1 (uszkodzenie ciała)	23	1,2
284 § 2 (przywłaszczenie powierzonej rzeczy)	22	1,2
271 § 1 (poświadczenie nieprawdy przez funkcjonariusza)	18	1,0
297 § 1 (wyłudzenie kredytu)	17	0,9
224 § 2 (przemoc wobec funkcjonariusza)	14	0,7
264 § 2 (przekroczenie granicy...)	12	0,6
59 ust. 1 u.p.n. (sprzedaż...)	12	0,6
278 § 5 (kradzież energii...)	11	0,6
300 § 2 (działanie na szkodę wierzyciela)	11	0,6
226 § 1 (ujawnienie informacji)	10	0,5
Inne*	243	12,6
Ogółem	1894	100

¹ Ustawa z 29.07.2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tekst jedn.: Dz. U. z 2012 r. poz. 124), dalej jako u.p.n.

* Przepięstwa „inne” (niecałe 13% wszystkich) to czyny bardzo nieliczne w swoich kategoriach, niemal pojedyncze przypadki

Jak wynika z tabeli 12, najliczniejsze były skazania za prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości (art. 178a § 1 i 2 k.k.) – razem ponad 20%; oszustwo – niemal 10%; kradzież – poniżej 8%; oraz znęcanie – ponad 7%. Na kolejnych miejscach znalazły się: kradzież z włamaniem – poniżej 5%; niestosowanie się do sądowego zakazu – 3,6%; fałszywe zeznania – powyżej 3%.

5.2. Kary i inne informacje

W tabeli 13 przedstawiono wymiary kar pozbawienia wolności orzeczonych w skazaniach referencyjnych, których wykonanie zawieszono (co stanowiło kryterium doboru).

Tabela 13. Skazanie referencyjne – kary pozbawienia wolności w zawieszeniu		
Przedział kary	Liczba skazanych	Procent
od 1 do 6 miesięcy	624	33,0
od 7 miesięcy do roku	808	42,3
pow. roku do 1,5 roku	241	12,8
pow. 1,5 roku do 2 lat	218	11,5
brak danych	3	0,3
Ogółem	1894	100

Jak wynika z tabeli 13, najczęściej orzekano kary w wymiarach od 7 miesięcy do roku (ponad 40%), następnie zaś do 6 miesięcy (33%). Kar do roku było zatem łącznie nieznacznie ponad 75% wszystkich. Kary niższe, do roku, były więc orzekane niemal dokładnie trzykrotnie częściej niż wyższe – od powyżej roku do 2 lat.

Okresy, na które kary te zawieszono, zostały przedstawione w tabeli 14.

Tabela 14. Okresy zawieszenia kar w skazaniu referencyjnym		
Okres zawieszenia	Liczba skazanych	Procent
2 lata	554	29,3
3 lata	783	41,3
4 lata	293	15,5
5 lat	261	13,8
brak danych	3	0,2
Ogółem	1894	100

Jak wynika z tabeli, kary zawieszano najczęściej na 3 lata (ponad 40%), następnie zaś na 2 (prawie 30%). Można stwierdzić, że okresy zawieszenia dwu i trzyletnie, a więc relatywnie krótsze, stanowiące łącznie ponad 70%, zdominowały praktykę

sądów, zdecydowanie – niemal trzykrotnie – przeważając nad dłuższymi, czyli cztero i pięcioletnimi⁶.

Kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania są zatem orzekane najczęściej w niższych wymiarach (do roku) i z krótszymi okresami zawieszenia (do 3 lat).

Zastosowanie dozoru kuratora przedstawiono w tabeli 15.

Tabela 15. Orzeczenie dozoru kuratora – skazanie referencyjne		
Orzeczenie dozoru kuratora	Liczba skazanych	Procent
dozór orzeczono	596	31,5
dozoru nie orzeczono	1294	68,3
brak danych	4	0,2
Ogółem	1894	100

Jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli 15, dozór kuratora orzeczono w niecałych 33% wyroków.

Stwierdzono pewną, dość jednak słabą, zależność⁷ pomiędzy orzeczeniem dozoru w skazaniu referencyjnym, a faktem późniejszego, co najmniej jednokrotnego skazania. Spośród mianowicie sprawców, wobec których dozór orzeczono, 45% zostało co najmniej raz później skazanych. Co do sprawców, wobec których dozoru nie orzeczono, odsetek ten wyniósł 34,8. Skazani poddani dozorowi byli więc następnie skazywani nieco częściej. Z jednej strony można oczekiwać, że osoby poddane pewnego rodzaju kontroli powracają do przestępstwa rzadziej (i rzadziej są skazywane), z drugiej jednak to właśnie od kuratora mógł pochodzić sygnał o popełnieniu nowego przestępstwa, a zatem czyny byłyby wówczas częściej ujawniane. Ponadto dozór jest z natury rzeczy orzekany częściej wobec skazanych młodszych (art. 73 § 2 k.k. w części dotyczącej młodocianych, art. 64 § 2 k.k. był bowiem stosowany niezmiernie rzadko). Fakt częstszych późniejszych skazań mógł zatem wynikać z wieku sprawców, jak również z tego, że dozór orzekano zapewne częściej wobec osób o niekorzystnej prognozie kryminologicznej.

Podobieństwo przestępstw przedstawiono w tabeli 16. Uwzględniono podobieństwo czynu ze skazania referencyjnego do co najmniej jednego skazania wcześniejszego. Odniesiono się więc do liczby 712 – przypadków, w których było co najmniej jedno wcześniejsze skazanie.

Tabela 16. Podobieństwo „czynów głównych” – skazanie referencyjne		
Występowanie przestępstw podobnych	Liczba skazanych	Procent
tak	334	46,9
nie	378	53,1
Ogółem	712	100

⁶ W zbadanej próbie sądy stosowały okresy złożone tylko z pełnych lat.

⁷ $\chi^2(1, n = 1888) = 18,128; p < 0,001; \phi = 0,098; p < 0,001.$

Jak wynika z tabeli 16, występowanie przestępstw podobnych stwierdzono w mniej więcej połowie przypadków.

Dane o zastosowaniu, w ramach badanych skazań, przepisów o recydywie specjalnej, zwykłej i wielokrotnej, przedstawiono w tabeli 17. Odniesiono je oczywiście do liczby również 712 przypadków co najmniej jednokrotnego wcześniejszego skazania.

Tabela 17. Recydywa zwykła i wielokrotna (art. 64 § 1 i 2 k.k.) – skazanie referencyjne		
Recydywa	Liczba przypadków	Procent
art. 64 § 1	19	2,7
art. 64 § 2	1	0,1
razem art. 64 § 1 i 2	20	2,8
nie zastosowano art. 64	692	97,2
Ogółem	712	100

Jak wynika z tabeli 17, przepisy art. 64 § 1 i 2 k.k. były stosowane niezmiernie rzadko (z § 2 w zaledwie jednym przypadku).

W wypadku skazania referencyjnego sprawdzono także, czy zarządzono później wykonanie kary. Przedstawiono to w tabeli 18 – w odniesieniu, oczywiście, do liczby skazań z marca 2007 r., tj. 1894.

Tabela 18. Zarządzenie wykonania kary – skazanie referencyjne		
Zarządzono wykonanie kary	Liczba skazanych	Procent
tak	282	14,9
nie	1612	85,1
Ogółem	1894	100

Wobec częstej powrotności do przestępstwa po skazaniu referencyjnym (przypadki co najmniej jednego późniejszego przestępstwa stanowiły 38%, co najmniej drugiego – niemal 20% i co najmniej trzeciego – ponad 10%) należy uznać, że wykonanie kary zarządzano dość rzadko – 282 przypadki, tj. niecałe 15%.

6. PÓZNIJSZE SKAZANIA I KARY

6.1. Późniejsze skazania

Ogółem spośród 1894 osób, później (po skazaniu referencyjnym z marca 2007 r.), skazano co najmniej raz 721 osób, co stanowi niemal dokładnie 38%. Warto przypomnieć, że wcześniej niż w marcu 2007 r. skazano co najmniej raz 712 osób, tj. nieznacznie poniżej 38%. Odsetki skazań (co najmniej jednego) wcześniejszych

i późniejszych są zatem niemal identyczne. Można wprawdzie założyć, że liczba (i tym samym odsetek) skazań wcześniejszych była w rzeczywistości nieco wyższa, tylko że niektóre z nich uległy zatarciu i zostały usunięte z rejestru, z drugiej jednak strony skazania późniejsze są ograniczone do okresu pięcioletniego.

Do prezentacji danych o skazaniach późniejszych mają zastosowanie wyjaśnienia zamieszczone w wypadku skazań wcześniejszych (dotyczące pojęcia „czynu głównego”, kolejności itp.).

Późniejsze skazania przedstawiono w tabeli 19.

Tabela 19. Liczby skazań późniejszych niż referencyjne		
Liczby późniejszych skazań	Liczba skazanych	Procent
1	367	50,9
2	162	22,5
3	92	12,8
4	47	6,5
5	22	3,1
6	10	1,4
7	8	1,1
8	5	0,7
9	3	0,4
10	1	0,1
11	1	0,1
12	2	0,3
13	1	0,1
Ogółem	721	100

Zdecydowanie najwięcej osób (ponad połowa) zostało później skazanych tylko jednokrotnie. Dwukrotnie skazano wyraźnie powyżej jednej piątej oraz poniżej połowy tych skazanych jednokrotnie. Następnie liczby (i odsetki) wyraźnie maleją, co jest naturalne. Zwłaszcza jednak jeśli wziąć pod uwagę, że wiele spośród tych skazań miało miejsce w okresie próby wynikającym ze skazania w marcu 2007 r., liczby te mogą poważnie niepokoić.

Sprawdzono zatem, ile późniejszych skazań miało miejsce już w okresie próby wynikającym ze skazania referencyjnego. Wynik przedstawiono w tabeli 20.

Spośród 1894 osób skazanych w marcu 2007 r. około 31%, a zatem niemal jedna trzecia, zostało później skazanych jeszcze w okresie próby. Należy jednak zastrzec, że w nielicznych przypadkach mogły to być skazania za przestępstwa popełnione wcześniej niż w marcu 2007 r., a tylko wyroki w tych sprawach zapadły później. Nie ma jednak danych, które pozwalałyby na ustalenie ich liczby.

Niemniej, zwłaszcza skazania wielokrotne, choć nieliczne, są bardzo wymowne. Trudno np. domniemywać, że sprawca, który dopuścił się 11 przestępstw (i zdążył zostać za nie skazany), popełnił wszystkie te czyny w zakładzie karnym. Tym

samym, mimo popełnienia w okresie próby wielu przestępstw, nadal przebywał na wolności.

Tabela 20.
Liczby późniejszych skazań w okresie próby ze skazania referencyjnego

Liczby późniejszych skazań w okresie próby	Liczba skazanych	Procent
1	350	59,7
2	115	19,6
3	65	11,1
4	27	4,6
5	12	2,0
6	7	1,2
7	3	0,5
8	3	0,5
9	2	0,3
10	1	0,2
11	1	0,2
Ogółem	586	100

Spostrzeżono, że liczby (i tym samym odsetki) przypadków, w których miało miejsce co najmniej jedno późniejsze skazanie, wzrastają wraz z wydłużaniem się okresu próby. Aż 42,3% osób później skazanych miało czteroletni okres próby, 39,1% – trzyletni, zaś tylko 30,4% – dwuletni. Oznacza to, że pozostawianie w okresie próby nie wpływa hamująco na sprawców. Popełniają oni przestępstwa niezależnie od tego okresu, tj. od rygorów wynikających z zawieszenia ich kar. Dłuższy okres próby obejmuje po prostu więcej skazań.

Ogółem spośród 1894 skazanych w wyroku referencyjnym skazano później 721 osób, tj. 38%. Również w wypadku późniejszych wyroków odnotowano kwalifikacje prawne dotyczące trzech skazań. Do sposobu prezentacji danych mają zastosowanie wyjaśnienia z pkt 4.2. „Wcześniejsze skazania”.

Czyny „główne” w ramach pierwszego późniejszego skazania przedstawiono w tabeli 21.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli, również wśród skazań późniejszych dominują te z obu paragrafów art. 178a k.k. (razem niemal 27%). Bardzo częste są także: kradzież – prawie 10%; oszustwo – niecałe 7%; niestosowanie się do sądowego zakazu – niemal 6%. Należy dodać, że przypadki zastosowania art. 244 k.k. z pewnością obejmują również sprawy o niestosowanie się do zakazów orzeczonych w następstwie popełnienia przestępstw określonych w art. 178a k.k., co powiększa liczbę czynów związanych z prowadzeniem pojazdu w stanie nietrzeźwości. Dość często natomiast wystąpiły: kradzież z włamaniem – ponad 5% – oraz znęcanie – 4%.

„Czyny główne” w ramach drugiego późniejszego skazania przedstawiono w tabeli 22.

Tabela 21.
„Czyn główny” – pierwsze późniejsze skazanie

Artykuł kodeksu karnego albo innej ustawy (kodeks karny z 1997 r. bez oznaczenia)	Liczba skazanych	Procent
178a § 2 (prowadzenie innego pojazdu...)	98	13,6
178a § 1 (prowadzenie pojazdu mechanicznego)	95	13,2
278 § 1 (kradzież)	66	9,2
286 § 1 (oszustwo)	48	6,7
244 (niestosowanie się do sądowego zakazu)	42	5,8
279 § 1 (kradzież z włamaniem)	38	5,3
207 § 1 (znęcanie)	29	4,0
209 § 1 (niealimentacja)	21	2,9
190 § 1 (groźba karalna)	19	2,6
288 § 1 (zniszczenie cudzej rzeczy)	17	2,4
158 § 1 (sfalszowanie dokumentu)	16	2,2
270 § 1 (sfalszowanie dokumentu)	16	2,2
280 § 1 (rozbój)	15	2,1
62 ust. 1 u.p.n. (posiadanie...)	13	1,8
226 § 1 (ujawnienie informacji)	11	1,5
157 § 1 (uszkodzenie ciała)	10	1,4
inne*	167	23,1
Ogółem	721	100

* Przepięstwa „inne” (poniżej 25% wszystkich) to czyny bardzo nieliczne w swoich kategoriach, niemal pojedyncze przypadki

Tabela 22.
„Czyn główny” – drugie późniejsze skazanie

Artykuł kodeksu karnego albo innej ustawy (kodeks karny z 1997 r. bez oznaczenia)	Liczba skazanych	Procent
178a § 1 (prowadzenie pojazdu mechanicznego...)	41	11,6
278 § 1 (kradzież)	40	11,4
178a § 2 (prowadzenie innego pojazdu...)	39	11,1
286 § 1 (oszustwo)	29	8,2
279 § 1 (kradzież z włamaniem)	28	8,0
244 (niestosowanie się do sądowego zakazu)	25	7,1
209 § 1 (niealimentacja)	13	0,7
207 § 1 (znęcanie)	11	0,6
inne*	126	41,3
Ogółem	352	100

* Przepięstwa „inne” (ponad 40% wszystkich) to czyny bardzo nieliczne w swoich kategoriach, niemal pojedyncze przypadki

Jak wynika z tabeli, również i tutaj dominują skazania z obu paragrafów art. 178a k.k. (razem poniżej 25%). Pomiędzy tymi paragrafami znalazła się kradzież – powyżej 11%, przy czym liczebności (i tym samym odsetki) w trzech pierwszych wierszach tabeli są niemal równe. Z dalszych miejsc warto wymienić oszustwo – ponad 8% – oraz kradzież z włamaniem – 8%.

Czyny „główne” w ramach trzeciego późniejszego skazania przedstawiono w tabeli 23.

Tabela 23. „Czyn główny” – trzecie późniejsze skazanie		
Artykuł kodeksu karnego albo innej ustawy (kodeks karny z 1997 r. bez oznaczenia)	Liczba skazanych	Procent
278 § 1 (kradzież)	24	12,8
244 (niestosowanie się do sądowego zakazu)	21	11,2
286 § 1 (oszustwo)	16	8,5
279 § 1 (kradzież z włamaniem)	14	7,4
178a § 1 (prowadzenie pojazdu mechanicznego...)	13	6,9
inne*	100	53,2
Ogółem	188	100

* Przestępstwa „inne” (ponad połowa wszystkich) to czyny bardzo nieliczne w swoich kategoriach, niemal pojedyncze przypadki

Jak wynika z tabeli 23, jako za czyn trzeci najczęściej skazywano za kradzież – niemal 13%, w następnej zaś kolejności za niestosowanie się do sądowego zakazu – ponad 11%. Artykuł 178a k.k. reprezentuje w zestawieniu już tylko § 1, a i to na ostatnim miejscu spośród czynów najczęstszych, tj. występujących co najmniej 10-krotnie⁸.

Jeżeli chodzi o owe trzy późniejsze skazania, odnotowano także niektóre inne informacje. Dotyczą one populacji 721 osób, które – po skazaniu referencyjnym z marca 2007 r. – zostały skazane co najmniej raz.

Sprawdzono, czy wśród trzech późniejszych skazań oraz skazania referencyjnego występowało podobieństwo przestępstw. Odniesiono się więc do liczby 721, tj. liczby przypadków, w których było co najmniej jedno późniejsze skazanie. Wobec ogólnie rzadkiego stosowania przepisów kodeksu karnego o recydywie podobieństwo czynów stanowi ważną wskazówkę co do charakteru powrotności do przestępstwa. Wynik przedstawiono w tabeli 24.

Dane przedstawione w tabeli 24 potwierdzają to, co można było stwierdzić już na podstawie tabel poprzednich – skazani dość często, w odsetku zbliżonym do 60, popełniali przestępstwa podobne.

Dane o zastosowaniu, w ramach badanych skazań, przepisów o recydywie specjalnej, zwykłej i wielokrotnej, przedstawiono w tabeli 25.

⁸ Por. jednak uwaga do tabeli 21 dotycząca art. 244 k.k.

Tabela 24. Podobieństwo „czynów głównych” – późniejsze skazania		
Występowanie przestępstw podobnych	Liczba skazanych	Procent
Tak	423	58,6
Nie	298	41,4
Ogółem	721	100

Tabela 25. Recydywa zwykła i wielokrotna (art. 64 § 1 i 2 k.k.)		
Recydywa	Liczba skazanych	Procent
art. 64 § 1	54	7,48
art. 64 § 2	5	0,69
razem art. 64 § 1 i 2	59	8,17
nie zastosowano art. 64	662	91,83
Ogółem	721	100

Jak wynika z tabeli 25, przepisy art. 64 § 1 k.k. zastosowano tylko w około 7,5% przypadków, natomiast art. 64 § 2 k.k. – w zaledwie poniżej jednej setnej. Razem stanowiło to nieco ponad 8% przypadków, tj. było bardzo rzadkie. Wynika to, po pierwsze, z ogólnie nieczęstego stosowania przepisów o recydywie na gruncie kodeksu karnego z 1997 r., po drugie zaś z faktu, że za skazanie referencyjne przyjęto skazanie na karę pozbawienia wolności z zawieszeniem jej wykonania.

6.2. Kary w późniejszych skazaniach

Kary przedstawiono w taki sam sposób jak kary (sumy kar) orzeczone w skazaniach wcześniejszych. Z tego powodu mają tu zastosowanie wszystkie wyjaśnienia zawarte w części dotyczącej wcześniejszych skazań.

Sumy kar zawieszonych przedstawiono w tabeli 26.

Tabela 26. Późniejsze skazania – sumy wymiarów kar pozbawienia wolności w zawieszeniu		
Przedział sumy kar	Liczba skazanych	Procent
od 1 do 6 miesięcy	103	21,0
od 7 miesięcy do roku	132	26,9
powyżej roku do 2 lat	163	33,2
pow. 2 do 3 lat	51	10,4
pow. 3 do 4 lat	24	4,9
pow. 4 do 5 lat	9	1,8
pow. 5 lat	9	1,8
Ogółem	491	100

Spośród 721 osób skazanych co najmniej raz po skazaniu referencyjnym, na karę pozbawienia wolności z zawieszeniem jej wykonania skazano 491, tj. 68%. Najczęściej były to sumy kar do roku – poniżej połowy, mniej więcej po równo, w tym w przedziałach do 6 miesięcy i powyżej 6 miesięcy do roku. Sumy od powyżej roku do 2 lat wystąpiły w niemal dokładnie 33%. W wyższych przedziałach kary (sumy kar) są już wyraźnie mniej liczne. Ponieważ chodzi tu o sumy, nie zaś poszczególne kary, trudno wnioskować wprost o stopniu surowości karania. Warto jednak zauważyć, że – częściowo tylko podobnie jak w wypadku skazań wcześniejszych – takie kary (i ich dość niskie sumy) wynikają przede wszystkim z faktu, że zawiesić można karę w wymiarze do 2 lat.

Sumy kar bezwzględnych przedstawiono w tabeli 27.

Tabela 27. Późniejsze skazania – sumy wymiarów bezwzględnych kar pozbawienia wolności		
Przedział sumy kar	Liczba skazanych	Procent
od 1 miesiąca do roku	107	43,5
powyżej roku do 2 lat	48	19,5
pow. 2 do 3 lat	36	14,6
pow. 3 do 4 lat	19	7,7
pow. 4 do 5 lat	17	6,9
pow. 5 lat	19	7,7
Ogółem	246	100

Spośród 721 osób, wobec których zapadły wyroki skazujące po skazaniu referencyjnym, na karę pozbawienia wolności bez zawieszenia jej wykonania skazano 246, tj. nieco ponad 34%. Warto przypomnieć, że spośród 712 osób skazanych przed skazaniem referencyjnym na karę pozbawienia wolności bez zawieszenia jej wykonania liczba orzeczonych kar bezwzględnych wyniosła 173, tj. nieco poniżej 25%. Różnica (poniżej 25% – powyżej 33%) udziałów kary bezwzględnej w skazaniach ogółem w obu tych grupach wynika w sposób naturalny z faktu, że w grupie wyroków późniejszych mamy znacznie częściej do czynienia z osobami już karanymi, często wielokrotnie. Można się tylko zastanawiać, czy różnica ta nie powinna być większa.

Wracając do samych tylko późniejszych skazań, sumy kar bezwzględnych (i ich odsetki) maleją wraz ze wzrostem przedziału sum kar. Zdecydowanie najwięcej jest tych do roku – powyżej 43% – oraz od powyżej roku do lat 2 – niemal 20%.

7. PORÓWNANIA

Dysponujemy informacjami o skazaniach wcześniejszych i późniejszych od referencyjnego na karę pozbawienia wolności w zawieszeniu, dotyczącymi tej samej populacji 1894 osób. Wyroki te charakteryzują nie tylko badaną populację, lecz także politykę karną sądów. Mamy mianowicie do czynienia z reakcją prawnokarną wobec tych samych osób skazanych wcześniej (niższa powrotność do przestępstwa)

i później (powrotność wyższa). Można się zatem przekonać, czy skazanie referencyjne – na karę w zawieszeniu – wpłynęło na zarówno zachowania skazanych, jak i reakcję na te zachowania.

7.1. Liczba skazań – wcześniejszych i późniejszych

Przedstawione wcześniej informacje o liczbach skazań wcześniejszych i późniejszych zawiera zestawienie 1.

Zestawienie 1. Liczby skazań wcześniejszych i późniejszych	
Skazania wcześniejsze	Skazania późniejsze
Zdecydowanie najwięcej skazań jednokrotnych – nieco mniej niż połowa. Na drugim miejscu skazania dwukrotne – 22%. Następnie, wraz ze wzrostem liczby skazań, liczebności nadal malały, tak że skazań najliczniejszych było najmniej. Są jednak również skazania wielokrotne, nawet do 15.	Zdecydowanie najwięcej skazań jednokrotnych – nieco więcej niż połowa. Na drugim miejscu skazania dwukrotne – zdecydowanie powyżej 20%. Następnie liczby (i odsetki) wyraźnie maleją.

Udziały skazań jednokrotnych są więc zbliżone – nieco mniej niż połowa (skazania wcześniejsze) i ponad połowa (późniejsze). Podobnie jest w wypadku skazań dwukrotnych: skazania zarówno wcześniejsze, jak i późniejsze stanowią po nieco powyżej 20%. Następnie, w obu grupach, udziały skazań maleją wraz ze wzrostem ich liczby. Można więc stwierdzić, że pod omawianym względem skazania wcześniejsze i późniejsze niemal się nie różnią.

Stwierdzono zależność⁹ pomiędzy występowaniem co najmniej jednego skazania wcześniejszego niż referencyjne, a faktem co najmniej jednego skazania późniejszego. Spośród osób skazanych wcześniej aż 60,2% zostało także skazanych później. Spośród osób wcześniej niekaranych skazano później tylko 24,7%. Jak z tego wynika, osoby popełniające przestępstwa (i skazywane) przejawiają tendencję do dopuszczania się czynów także później, natomiast te wcześniej niekarane także w przyszłości są skazywane rzadziej.

7.2. „Czyny główne”

Informacje o czynach „głównych” w skazaniach wcześniejszych i późniejszych powtórzone w skrócie w zestawieniu 2.

Udziały przestępstw najczęstszych, tj. określonych w art. 178a § 1 i 2 k.k., to odpowiednio 32,5% i 27%. W obu grupach na drugim miejscu znalazła się kradzież – odpowiednio 8% i 9,2%, tj. mniej więcej tak samo. Następne liczebności są już nieco „przemieszane”, należy jednak zauważyć, że są one wyraźnie mniejsze, jest to więc odpowiednio mniej istotne, z tym że jednak względnie wysokie miejsce zajęły w obu grupach przestępstwa oszustwa i kradzieży z włamaniem. Można więc stwierdzić, że struktury przestępstw, za które skazano wcześniej i później, są podobne, choć niejednakowe.

⁹ $\chi^2(1, n = 1892) = 236,894; p < 0,001; \phi = 0,354; p < 0,001.$

Zestawienie 2. „Czyny główne” w pierwszych skazaniach	
Skazania wcześniejsze	Skazania późniejsze
Przytłaczająco najwięcej było skazań z art. 178a § 1 i 2 k.k. – po równo z obu paragrafów tego artykułu, niemal 33%. Na kolejnych miejscach kradzież – 8%; kradzież z włamaniem (wraz ze skazaniami za to przestępstwo na podstawie kodeksu karnego z 1969 r.) – ponad 13%; oszustwo – niemal 3,5%; znęcanie – ponad 3%; sfalszowanie dokumentu – poniżej 3%; rozbój – poniżej 3%.	Dominują skazania z obu paragrafów art. 178a k.k., niemal 27%. Bardzo częste są także: kradzież, poniżej 10%; oszustwo – niecałe 7%; niestosowanie się do sądowego zakazu – niemal 6%. Dość często: kradzież włamaniem – 5% – oraz znęcanie – 4.

Informacje o „czynach głównych” w drugich skazaniach – wcześniejszych i późniejszych – powtórzone w zestawieniu 3.

Zestawienie 3. „Czyny główne” w 2. skazaniach	
Skazania wcześniejsze	Skazania późniejsze
Dominują skazania z art. 178a § 1 i 2 k.k. – niemal 27%; następnie zaś kradzież – poniżej 10% – oraz kradzież z włamaniem – ponad 7%.	Dominują skazania z art. 178a § 1 i 2 k.k. – poniżej 25%, pomiędzy tymi paragrafami kradzież – powyżej 11%, a na dalszych miejscach oszustwo – ponad 8% – i kradzież z włamaniem – 8%.

Również w drugich skazaniach udziały przestępstw z art. 178a k.k. są zbliżone – odpowiednio 27% i 23%. Kradzież to odpowiednio 9,4% i nieco powyżej 11%, a kradzież z włamaniem – ponad 7% i 8%. Skazania późniejsze objęły też oszustwo, wcześniejsze zaś nie, i na tym polega jedyna praktycznie zauważalna różnica.

Informacje o „czynach głównych” w trzecich skazaniach – wcześniejszych i późniejszych – powtórzone w skrócie w zestawieniu 4.

Zestawienie 4. „Czyny główne” w trzecich skazaniach	
Skazania wcześniejsze	Skazania późniejsze
Dominują czyny z art. 178a § 1 i 2 k.k. – niemal 20% (przesunięte na następne miejsca z uwagi na zatarcia skazań). Dwa pierwsze miejsca to kradzież z włamaniem (wraz ze skazaniami na podstawie kodeksu karnego z 1969 r.) – razem ponad 16% – oraz kradzież – ponad 13%.	Dominują czyny z art. 178a § 1 i 2 k.k. – razem niemal 20% (przesunięte na następne miejsca z uwagi na zatarcia skazań). Dwa pierwsze miejsca to kradzież z włamaniem (wraz ze skazaniami na podstawie kodeksu karnego z 1969 r.) – razem ponad 16% – oraz kradzież – ponad 13%.

Również w trzecich skazaniach udziały przestępstw z art. 178a k.k. są niemal równe – po niemal 20%. W wypadku trzecich skazań zajęły one jednak miejsce – zarówno w skazaniach wcześniejszych, jak i późniejszych – za kradzież z włamaniem i kradzież. Stanowi to jeszcze dobitniejsze potwierdzenie faktu, że struktury czynów wcześniejszych i późniejszych są – praktycznie rzecz biorąc – identyczne.

7.3. Podobieństwo „czynów głównych” i recydywa

Uwagi o podobieństwie „czynów głównych” powtórzono w skrócie w zestawieniu 5.

Zestawienie 5. Podobieństwo „czynów głównych”	
Skazania wcześniejsze	Skazania późniejsze
Występowanie przestępstw podobnych – nieco powyżej 66% przypadków, w których przed skazaniem referencyjnym miały miejsce co najmniej 2 skazania.	W około 60% przypadków przestępstwa były podobne.

Wskaźnik przestępstw podobnych, pomimo nieco innego w porównywanych grupach odniesienia, jest zbliżony: powyżej 66% i 60%. Także ten element nie różnicuje więc wyraźnie porównywanych grup wcześniejszej i późniejszej.

Uwagi o recydywie powtórzono w skrócie w zestawieniu 6.

Zestawienie 6. Recydywa – art. 64 § 1 i 2 k.k.	
Skazania wcześniejsze	Skazania późniejsze
Przepisy art. 64 § 1 i 2 k.k. były stosowane bardzo rzadko – odpowiednio ponad 6% i poniżej 2%.	Przepisy art. 64 § 1 k.k. zastosowano w około 7,5%, natomiast art. 64 § 2 k.k. – w zaledwie poniżej 1% przypadków, co daje razem nieco ponad 8% przypadków, tj. było bardzo rzadkie.

Stosowanie przepisów art. 64 k.k. było w obu grupach bardzo rzadkie (§ 1 – wcześniej ponad 6%, później 7,5%; § 2 – wcześniej poniżej 2%, później poniżej 1%).

7.4. Sumy wymiarów kar

Sumy wymiarów kar w zawieszeniu powtórzono w skrócie w zestawieniu 7.

Zestawienie 7. Sumy wymiarów kar pozbawienia wolności w zawieszeniu	
Sumy kar – wcześniejsze	Sumy kar – późniejsze
Najczęściej były to sumy kar do roku – ponad połowa, w tym nieco częściej w przedziale do 6 miesięcy. Sumy od powyżej roku do 2 lat wystąpiły w wyraźnie powyżej 25%. W wyższych przedziałach sumy kar są już wyraźnie mniej liczne.	Najczęściej były to sumy kar do roku – poniżej połowy, mniej więcej po równo w przedziałach do 6 miesięcy i powyżej 6 miesięcy do roku. Sumy od powyżej roku do 2 lat wystąpiły w niemal dokładnie 33% przypadków. W wyższych przedziałach sumy kar są już wyraźnie mniej liczne.

Sumy wymiarów kar do roku stanowią w obu grupach około połowy, z podobnym rozkładem sumy do 6 miesięcy i od 6 miesięcy do roku (odpowiednio nieco częściej do 6 miesięcy i mniej więcej po równo). Sumy od powyżej roku do 2 lat

są również zbliżone (odpowiednio powyżej 25% i 33%). Przypadki w wyższych okresach są w obu grupach wyraźnie mniej liczne.

Sumy wymiarów kar bezwzględnych powtórzono w skrócie w zestawieniu 8.

Zestawienie 8. Sumy wymiarów kar bezwzględnego pozbawienia wolności	
Sumy kar – wcześniejsze	Sumy kar – późniejsze
Na karę pozbawienia wolności bez zawieszenia jej wykonania skazano uprzednio niemal 25% osób. Dominują sumy wymiarów kar od miesiąca do roku i powyżej roku do 2 lat, odpowiednio 23% i 24%. Na trzecim miejscu są sumy od powyżej 2 lat do lat 3 – ponad 16%. W wyższych przedziałach liczebności są wyraźnie niższe.	Na karę pozbawienia wolności bez zawieszenia jej wykonania skazano nieco ponad 34% osób. Sumy kar bezwzględnych (i ich odsetki) maleją wraz ze wzrostem przedziału sum kar. Zdecydowanie najwięcej jest tych do roku – powyżej 43% – oraz od powyżej roku do lat 2 – niemal 20%.

Na kary pozbawienia wolności bez zawieszenia skazano w obu grupach odpowiednio niemal 25% osób skazanych w skazaniu referencyjnym oraz wyraźnie powyżej 33%. Tutaj – po raz pierwszy w zestawieniach – różnica jest wyraźna. Wśród skazań późniejszych udział tych na karę bez zawieszenia jest większy, wynosząc powyżej 33% (wobec poniżej 25% wśród wcześniejszych). Najwięcej jest jednak sum do roku i do 2 lat, następnie zaś liczebności wyraźnie maleją.

8. PODSUMOWANIE

Skazanie w marcu 2007 r. na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania wywarło na populację 1894 osób wpływ polegający na tym, że udział kar bezwzględnych pozbawienia wolności wśród skazań późniejszych wzrósł z 24,3% (skazania wcześniejsze) do 34,1%. (skazania późniejsze). Wzrost ten, choć dostrzegalny, trudno jednak uznać za jednoznacznie świadczący o działaniu w praktyce ustawowych reguł odstępowania od warunkowania zawieszenia kary wobec osób uprzednio karanych.

Skazania z marca 2007 r. na kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania nie wywarły natomiast żadnego wpływu na populację 1894 osób traktowaną jako całość, jeżeli chodzi o wszystkie inne jej cechy, które uwzględniono w badaniu, tj. nie wpłynęły na:

- liczby skazań;
- rodzaj i strukturę „czynów głównych” w ramach skazania pierwszego;
- rodzaj i strukturę „czynów głównych” w ramach skazania drugiego;
- rodzaj i strukturę „czynów głównych” w ramach skazania trzeciego;
- podobieństwo „czynów głównych”;
- recydywę specjalną – art. 64 § 1 k.k.;
- recydywę wielokrotną – art. 64 § 2 k.k.;
- strukturę sum wymiarów kar pozbawienia wolności w zawieszeniu;
- strukturę sum wymiarów kar pozbawienia wolności bez zawieszenia.

W ramach skazań późniejszych sądy wymierzały wprawdzie nieco częściej karę pozbawienia wolności bez zawieszenia jej wykonania, nie podwyższały jednak

wymiarów kar, niezależnie od tego czy zawieszonych, czy nie. Nie nastąpił zatem w następstwie skazania – czego można było się spodziewać – wzrost surowości w traktowaniu popełnianych później przez te same osoby przestępstw.

Co do populacji 1894 osób, liczby popełnianych przez nią przestępstw i ich struktura ani – w ramach tych przestępstw – podobieństwo i recydywa nie uległy, wraz z upływem czasu i wzrostem liczby skazań, praktycznie żadnej zmianie. Osoby, które były skazywane wcześniej, są także częściej skazywane później – istnieje więc grupa popełniająca przestępstwa częściej, niezależnie od faktu skazywania osób, które składają się na tę populację. Świadczy to o braku zmiany w indywidualnym podejściu do niewykazujących poprawy i popełniających ponownie przestępstwa oskarżonych.

Do badania przystąpiono z założeniem, że skazanie na karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania może – zgodnie z treścią art. 69 k.k. – nastąpić tylko wtedy, gdy jest to wystarczające do osiągnięcia celów kary, a w szczególności do zapobieżenia powrotowi do przestępstwa przez skazanego, którego dotychczasowy sposób życia sąd powinien brać pod uwagę.

Tymczasem na taką karę skazywano osoby karane już wcześniej wielokrotnie, niekiedy nawet kilkunastokrotnie. Wśród badanych aż 207 osób zostało skazanych co najmniej trzykrotnie przed wymierzeniem im kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem (tabela 7). Dyrektywa brania pod uwagę postawy sprawcy, jego właściwości i warunków osobistych oraz dotychczasowego trybu życia, wynikająca z treści art. 69 § 2 k.k., była więc najwidoczniej uwzględniana opacznie, jako nakaz warunkowego zawieszania wykonania kary we wszystkich sytuacjach, w których nie jest to jednoznacznie wykluczone z powodu przeszkód ustawowych. Rezultaty analizy bardzo szerokiej próby przypadków nie pozwalają na inną ocenę stosowania instytucji warunkowego zawieszania wykonania kary pozbawienia wolności. Zastanowić się trzeba przy tym, czy taka praktyka stosowania przepisów kodeksu karnego mieści się w dopuszczalnych ramach, tj. czy nie stanowi naruszenia prawa pomimo faktu, że ocena, jaka kara jest właściwa, należy do sądu. Ocena taka nie powinna przecież być tendencyjna. Oceniając całość praktyki, w której trudno dopatrzeć się wyjątkowości i uwzględniania w orzeczeniach o warunkowym zawieszeniu wykonania kary pozbawienia wolności dotychczasowego trybu życia skazanych, stwierdzić wypada, że rozmija się ona z wynikającymi z treści prawa oczekiwaniami.

Nie można też uznać, żeby potwierdziło się założenie o warunkowości wymierzenia kary z zawieszeniem, rozumianej jako groźba wykonania kary w razie niespełnienia określonych warunków. Wręcz przeciwnie, analiza praktyki wyraźnie, żeby nie powiedzieć jednoznacznie, przeczy tej warunkowości, stawiając pod znakiem zapytania ideę towarzyszącą zamierzeniom resocjalizacyjnym. Nie potwierdziły się bowiem w znaczącym, przedstawionym w opracowaniu, zakresie hipotezy o powstrzymującym wpływie na skazanych perspektywy wykonania kary w razie zachowania niezgodnego z warunkami zawieszania. Należy zatem uznać, że oddziaływanie zagrożeniem odwołania warunkowego zawieszania wykonania kary jest nikłe. Warto wobec tego rozszerzyć stosowanie kar grzywny i ograniczenia wolności (a także rozważyć stosowanie dozoru elektronicznego jako odrębnego rodzaju kary), ograniczając karę pozbawienia wolności w zawieszeniu do przypadków, w których

jest ona niezbędna. Wtedy jednak należałoby skonstruować przepisy w sposób nakazujący sądom bardziej restrykcyjne reagowanie na ponowne przestępstwa i inne zachowania naruszające porządek prawny, np. naruszenia nałożonych warunków.

Poczyniono też inne poniżej wymienione spostrzeżenia.

Wyraźnie powyżej 33% osób objętych badaniem zostało ogółem skazanych co najmniej trzykrotnie (17% co najmniej czterokrotnie).

W ramach badanej populacji (osoby skazane w marcu 2007 r. na karę pozbawienia wolności z zawieszeniem) skazywano najczęściej za czyny z art. 178a § 1 i 2 k.k. (prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości), art. 278 § 1 k.k. (kradzież) i art. 279 § 1 k.k. (kradzież z włamaniem). Należy dodać, że występowanie tak licznych, sygnalizowanych wcześniej w opracowaniu kilkakrotnie, skazań za przestępstwa przeciwko trzeźwości w ruchu drogowym wywołuje potrzebę refleksji nad sposobami karania sprawców kierowania pojazdami w stanie nietrzeźwym¹⁰.

Popelniano w większości przestępstwa podobne, natomiast przepisy o recydywie (art. 64 § 1 i 2 k.k.) znajdowały zastosowanie rzadko (§ 1) i niezmiernie rzadko (§ 2). Świadczy to o dość znikomym zastosowaniu tych przepisów w sytuacji, w której dominują skazania na karę pozbawienia wolności w zawieszeniu. Brak zatem w kodeksie karnym – i w praktyce orzeczniczej – jakiegokolwiek innej formy reakcji na powrotność do przestępstwa (zwłaszcza wielokrotną) niepowodującą odbywania kary pozbawienia wolności.

Sumy wymierzonych kar pozbawienia wolności mieściły się najczęściej w przedziałach do roku i od powyżej roku do 2 lat, zarówno w wypadku kar zawieszonych, jak i bezwzględnych.

Sumy wymiarów kar były więc w obu grupach bardzo niskie, co świadczy o stosowaniu kar najłagodniejszych. Należy dodać, że w wypadku kar bezwzględnych brakowało ustawowego ograniczenia wymiaru kary do lat 2, co jeszcze bardziej wzmacnia to spostrzeżenie.

Stwierdzono ponadto¹¹, że:

- 1) w 20% przypadków sądy zawieszały wykonanie kary pomimo uprzedniego dwukrotnego skazania (w ponad 6% przypadków pomimo uprzedniego trzykrotnego skazania); zwraca ponadto uwagę fakt, że zawieszenie wykonania kary miało też miejsce (dwukrotnie) pomimo aż 15 wcześniejszych skazań; jest to zjawisko, które wprawdzie w indywidualnych wypadkach może być uzasadnione szczególnymi okolicznościami pozwalającymi na warunkowe zawieszenie kary, jednak oceniane całościowo musi być traktowane jako brak stosowania ustawowych reguł zawieszenia kary w polityce karania;
- 2) kary zawiesza się najczęściej na okres trzech lat, a następnie dwóch; dłuższe okresy próby są rzadsze; przede wszystkim jednak warto zauważyć, że okres próby nie wpływa hamująco na sprawców – popełniają oni przestępstwa (i są za nie skazywani) niezależnie od tego okresu, co świadczy o nieskuteczności omawianego środka probacyjnego;

¹⁰ Już po powstaniu niniejszego opracowania zdepenalizowano kierowanie pojazdem innym niż mechaniczny w stanie nietrzeźwości (dawny przepis art. 178a § 2 k.k.), nadając mu rangę tylko wykroczenia.

¹¹ Na podstawie danych dotyczących skazania „referencyjnego”.

- 3) aż niemal 33% skazań (a przecież pomiędzy popełnieniem przestępstwa a skazaniem upływa czas, niekiedy bardzo długi) miała miejsce w okresie próby wynikającym ze skazania referencyjnego¹²;
- 4) dozór kuratora orzeka się w niecałej jednej trzeciej liczby skazań; sprawcy, wobec których dozór orzeczono, nieco częściej są później ponownie skazywani, co wynika zapewne ze stosowania dozoru wobec osób o gorszej prognozie kryminologicznej;
- 5) wykonanie kary zarządzone w 15% przypadków, a zatem dość rzadko, jeżeli pamiętać o dwukrotnie częstszym ponownym popełnieniu co najmniej jednego przestępstwa (a popełniano też ich więcej) w okresie próby – ponad 30%.

¹² Należy jednak zauważyć, że niektóre takie skazania mogły zapaść za czyny popełnione wcześniej.

Summary

Michał Jankowski, Stanisław Momot, Andrzej Siemaszko

– Efficiency of conditional suspension of custodial sentences measured by re-offending rates

This article is a report on a case file study aimed at determining the efficiency of suspended prison sentences. The study covered a sample of 1,894 persons who received suspended sentences in March 2007 (in order to have five-year period in which these persons could have re-offended and received another sentence). The information was obtained, apart from short questionnaires filled in by courts, from the National Criminal Register (from conviction records). The study enabled drawing the following conclusions.

The fact of receiving suspended prison sentences in March 2007 influenced the population of 1,894 persons in that the share of immediate custodial sentences rose from less than one-fourth (previous convictions) to more than one-third (subsequent convictions), precisely from 24.3% to 34.1%. Thus the growth, although noticeable, was not significant.

Suspended custodial sentences from March 2007 did not have any influence on the population of 1,894 persons treated as a whole in terms of all other features (and features of sentences) that were taken into account in the study.

So in subsequent convictions, courts imposed immediate custodial sentences slightly more often, but without increasing the periods of imprisonment, whether suspended or not.

The numbers of committed offences and their structure, as well as – within these offences – similarity and repeat offending practically did not change with the passage of time and with increase of the number of convictions. Persons who had had previous sentences are also more likely to receive subsequent sentences, so there is a group which offends more often regardless of the criminal law reaction to their acts.

Well above one-third of the persons covered by the study received a total of at least three sentences (17% had at least four sentences).

Usually they were convicted for acts defined in Art. 178a § 1 and 2 (driving while intoxicated), Art. 278 § 1 (theft) and Art. 279 § 1 (theft with burglary).

In most cases similar offences had been committed in the past, but provisions on repeat offending (Art. 64 § 1 and 2) were applied rarely (§ 1) or extremely rarely (§ 2).

The total lengths of prison sentences were usually in the ranges of up to one year and between one and two years, both for suspended and immediate sentences. It is slightly surprising as the Code limits the length of suspended sentences to two years. We can suppose it results from courts being reluctant to administer longer penalties when serving the penalty is not suspended, so the sentence has to be served.

In addition it was found that:

- 1) In one-fifth of cases courts suspended serving the penalty even though there had been two previous sentences (three previous sentences in more than 6% of cases); what catches our attention is that suspended sentences were given (in two cases) even though there had been as many as fifteen previous sentences.*
- 2) Penalties are usually suspended for three-year periods, two-year periods are used slightly less often; longer probationary periods are less frequent; the length of probation does not act as a deterrent for the perpetrators and they commit offences (and receive sentences) regardless of the period;*
- 3) As many as almost one third of the sentences (one should remember that sometimes a very long time passes between the offence and the imposition of a sentence) were imposed during the probationary period resulting from the sentence imposed in March 2007;*
- 4) Supervision by probation officers is ordered in less than one-third of sentences; offenders who were assigned to a probation officer were given sentences again slightly more often;*
- 5) Serving the penalty was ordered in 15% of cases, that is, rather infrequently if we remember that offenders are twice as likely to reoffend at least once (and sometimes multiple times) during the probationary period – this was true of more than 30%.*